

PORECLA – O „INSULĂ” DE MENTALITATE ARHAICĂ ÎN POSTMODERNITATE¹

CAMELIA ZĂBAVĂ
Universitatea din Craiova

The nickname – an “island” of archaic mentality in the postmodern era

Abstract: This paper intends to point out the place and the role of the nickname in the contemporary rural society. In our era, in which we are witnesses of a special technological development and in which the internet is familiar even in villages, nicknames continue to be core elements in the system of personal names. This continuity is assured by the conscience of affiliation to a specific small community. Even though nicknames belong to the informal onomastic system, they are preserved even in postmodern times. This assertion is based on a case study resulting from an investigation undertaken in some villages from Mehedinți county.

Keywords: nickname, denominative system, post modernity, case study.

Introducere

În acest articol ne propunem să evidențiem locul și rolul *poreclei* în societatea rurală contemporană.

Porecla reprezintă unul dintre elementele de bază ale antroponimiei. Este bine cunoscut faptul că aceasta constituie un nucleu bine definit în formarea numelor de familie în trecut; nume ca *Albu, Bălan, Cârnu, Ciupitu, Lungu, Mutu, Negru, Roșu, Vulpe* etc. își au originea într-o poreclă. Astfel de porecle, care au devenit ulterior nume de familie, au astăzi conotație neutră. Nu același lucru se poate spune însă despre poreclele actuale, contemporane nouă; pentru ele, motivația emoțională este activă.

Într-o lume în care tehnologia cunoaște o puternică dezvoltare, în care internetul a pătruns și la sate, porecla continuă să fie principalul element de denotație personală care funcționează la maximă capacitate.

Mentținerea acestui tip denotativ, în perioada actuală, cu puternice accente postmoderne se bazează pe faptul că populația rurală continuă să aibă conștiința apartenenței la o comunitate restrânsă, bine delimitată. Având în vedere acest aspect, am întreprins un studiu bazat pe o cercetare de teren, restrânsă la o zonă geografică oarecum izolată prin relief, zonă care mai păstrează tradiții și obiceiuri arhaice. Aria investigată cuprinde localitățile Malovăț, Stănești, Mărășești (aparține administrativ de orașul Baia de Aramă) și Peri (comuna Husnicioara), din județul Mehedinți².

¹ Am utilizat termenul *postmodernitate*, cu sens cronologic, ca perioadă contemporană care urmează modernității.

² Am folosit ca informatori: pentru comuna Malovăț pe Crăciunescu Gheorghe (51 ani), Coman Gheorghe (83 ani), Coman Sevastița (78 ani), Iordache Mihai și Iordache Maria (ambii de 76 ani) și pe Coman Elena (79 ani); pentru comuna Stănești – Toma Gheorghe (90 ani), Motea Fănică

Porecla – marcă a sistemului neoficial de denotație

În antroponomie se cunosc (după Ștefan Pașca 1936: 60–61) „două sisteme profund deosebite; un sistem *oficial*, reprezentat de documentele istorice, inclusiv actele oficiale contemporane, sistem uzitat în viața administrativă, în școală, armată etc. impus și susținut de necesități juridice și un sistem *popular*, așa cum apare din graiul nucleelor sociale, în discuția privitoare la indivizi sau la grupuri de indivizi, în afară de viața oficială”.

Sistemul oficial de denotație și cel popular au devenit de mult tradiționale și funcționează ca două sisteme independente care se influențează reciproc. Cel oficial, mai simplu decât cel popular, se concretizează prin formula *prenume + nume de familie*, în vreme ce sistemul popular de denotație, produs al „acelorași factori de ordin psihologic, social și economic ca și sistemul oficial” (Pașca 1936: 71), este mai labil, mai puțin rigid, schimbându-se în funcție de diversele circumstanțe din viața individului.

Porecelele fac parte din sistemul popular de denotație, alcătuit din elemente facultative, dar de largă răspândire, mai ales în antroponomia rurală (Vascenco 2001: 36).

Aureliu Candrea (1895: 7), primul lingvist român care acordă un studiu foarte serios poreclei, subliniază faptul că „poporul n-are întotdeauna nevoie de fraze mari spre a arunca cuiva în față năravul sau cusurul ce i-l găsește: un singur cuvânt îi e de ajuns câteodată”. Sunt numeroși cercetătorii care au abordat problema poreclelor din perspectiva funcției de individualizare a persoanelor, prin evidențierea unor defecte fizice sau morale³. Porecelele pot fi rezultatul unor necesități antroponimice, cum ar fi individualizarea, sau pot fi rezultatul dorinței de a ironiza. Ele apar ca o necesitate socială și psihologică pentru a descoperi și a indica un individ prin calificativul cel mai distinctiv, prin unul din obiceiurile sale, printr-o trăsătură fizică sau morală sau printr-o întâmplare memorabilă din viața sa (Stan 1957: 44).

În lumea rurală, funcționează alături de porecle, *supranumele*, categorie antroponimică asemănătoare cu porecla (de unde și dese confuzii create între cei doi termeni), diferențiindu-se totuși de aceasta. Supranumele este „numele complementar atribuit unei persoane, care, prin preluarea lui de către colateralii acestuia sau descendenți funcționează ca nume de familie neoficializat” (Oancă 1996: 11–12). În studiul său *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, Ștefan Pașca (1936: 44) subliniază funcția exclusiv antroponomastică a supranumelui, în timp ce porecla presupune și o funcție semantică. De aici se desprinde totodată ideea că porecla apare spontan, ca o ironie la adresa unui individ, iar supranumele născut din porecle sau calificative sunt legate de numele indivizilor, devenind ereditare.

(88 ani), Cârstea Ana (78 ani) și Matei Elena (72 ani); în satul Peri – pe Popescu Istrate (80 ani), Brezoi Floarea (82 ani, fostă învățătoare în sat), pe Peagu Elisabeta (83 ani, al cărei soț a fost lăutar), pe Brezoi Ninel (52 ani) și pe Cucu Maria (72 ani); pentru satul Mărășești – Pricodan Victor (71 ani), Ploscaru Virgil (83 ani) și Bunceanu Maria (85 ani).

³ Problema are o bibliografie destul de bogată, din care cităm: Aureliu Candrea, *Porecele la români*, București, 1895; Aurelia Stan, *Porecle și supranume din Valea Bistriței*, LR, IV, 1957, nr. 5; Al. Cristureanu, *Supranumele locuitorilor din satul Răchita*, CL, VI (1961), nr. 2; Doina Greu, *Despre supranumele din comuna Berzovia. I Supranumele provenite din nume de familie, prenume, hipocristice*, CL, VII (1962), nr. 1; I. Roșianu, *O problemă în discuție: categoriile antroponimice*, LR, XXV (1976), nr. 3; Teodor Oancă, *Probleme controversate în cercetarea onomastică românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1996; *idem*, *Onomastică și dialectologie*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999.

Sistemul popular de denotație este mai flexibil decât cel oficial, și pentru că utilizează pe scară largă aceste substitute ale numelui de familie, porecele și supranumele, care au o mare putere de identificare și pot lua naștere prin mijloace mai puțin rigide și convenționale decât sistemul oficial. În plus, sistemul popular de denotație permite anumite schimbări în interiorul său, în vreme ce sistemul oficial acceptă mai rar acest lucru, și atunci prin intervenția legilor în vigoare.

Porecla – insulă de mentalitate arhaică

Referindu-ne la lumea satului, se poate spune că, în acest mediu, porecla s-a impus ca o necesitate, întrucât funcția sa denominativă a jucat rolul cel mai important. Până în secolul trecut numărul numelor personale (de botez) era relativ mic în comparație cu unitățile de nume care se înregistrează în prezent. După cum e și firesc, predominante erau numele calendaristice, prin tradiție, acelea care se referă la sfinții mari din hagiografie. Acestor nume personale calendaristice li se adăugau cele de origine laică, provenite de la nume comune. Totuși, frecvența mare a aceluiași nume personal într-o comunitate restrânsă îngreuna considerabil recunoașterea unei persoane după acel nume. Din această cauză s-a impus ca o necesitate recurgerea la un nume complementar. Un astfel de nume este porecla. Ea era atribuită cuiva, iar când se transmitea colateralilor și descendenților, pierzându-și, pentru aceștia, motivația care a stat la baza creării ei, devenea supranume (Oancă 1996: 10–18).

Deși inventarul numelor personale este relativ numeros astăzi, în lumea satului contemporan, aproape nu există om fără poreclă. O anumită particularitate fizică, psihică sau morală, o deprindere, o întâmplare, un cuvânt sau o expresie mai des folosită, o preferință devine fără prea mare greutate poreclă.

Este foarte interesant de observat că, în comunitatea rurală de astăzi, oamenii au un nume oficial, folosit în relația cu școala și administrația locală, și o poreclă, care este foarte activă în colectivitatea restrânsă a satului. Acest aspect a fost verificat în urma cercetărilor de teren efectuate în cele două sate și două comune din județul Mehedinți.

Porecelele înregistrate pe teren, pe baza chestionarului antroponomic se pot clasifica, după sens, în mai multe categorii: după aspectul fizic, după însușiri morale, porecle care au la bază o întâmplare, după funcții și profesii, după numele persoanei, după nume de plante și animale.

După cum se va observa, porecelele (ca și supranumele) au la bază apelative și evocă concret sau figurat trăsăturile specifice ale unor indivizi, făcând trimiteri directe fie la comportamentul acestora, fie la unele fapte și situații ocazionale.

Porecla, spre deosebire de supranume, se formează în afara familiei și reflectă în mod direct psihologia populară, mentalitatea epocii și a mediului asupra cărora se pot culege informații.

Transcriem în continuare porecelele culese din anchetele noastre de teren. Precizăm că, alături de poreclă, se specifică atât cauza care a dus la apariția acesteia, așa cum a fost ea culeasă de la informatori, cât și numele oficial al purtătorului și localitatea unde a avut loc ancheta.

Porecle și supranume care se referă la particularități fizice:

- Albete* – are fața albă (Manghir Nicolae; com. Stănești)
- Aripel* – merge repede, ca și cum ar zbura (Paulescu Nicolae; sat Mărășești)
- Așchie* – este foarte slab (Șerban Constantin; sat Peri)
- Balena* – femeie foarte grasă (Dulamă Elena; sat Peri)
- Basu* – vorbește gros (Tunaru Ilie; com. Stănești)
- Bărboanea* – avea o barbă proeminentă (Brezoi Maria; sat Peri)
- Blondu* – este brunet, poreclă ironică (Vârzob Dorel; com. Stănești)
- Bondoc* – este de statură mică (Crăciunescu Ilie; com. Stănești)
- Bondoaca* – este de statură mică (Chiosa Ioana; sat Peri)
- Bondocea* – este scund (Ducă Ioniță; com. Stănești)
- Bran* – este gras (Bărbulescu Daniel; com. Stănești)
- Broască* – are ochii bulbucați (Ordeanu Ionel; com. Stănești)
- Burtică* – este mai gras (Orodan Dumitru; com. Malovăț)
- Buric* – om de statură mică (Dunărințu Ion; com. Stănești)
- Butoi* – era scund și gras (Elena Ion; com. Stănești)
- Cap-Alb* – are părul grizonat din tinerețe (Dunărințu Vasile; sat Peri)
- Cartaboș* – este gras (Toma Gheorghe; sat Mărășești)
- Cartuș* – om foarte rapid (Lazăr Ilie; com. Stănești)
- Căneală* – este brunet (Borcilă Pătru; com. Malovăț)
- Chică* – are părul mai lung la spate (Michescu Nicolae)
- Chioara* – se uită strâmb cu un ochi (Vlăduț Ionela; sat Peri)
- Chioru* sau *Orbu* – îi lipsește un ochi (Cârstea Nicolae; com. Stănești)
- Chițu* sau *Șobolan* sau *Șocățelu* (șoricelul) – om foarte rapid (Samfirescu Nicolae; com. Stănești)
- Cioplete* – era tot timpul murdar, necioplit (Negrescu Constantin; sat Peri)
- Cioromel* sau *Ciordache* – este foarte brunet (Șărămăt Gheorghe; com. Stănești)
- Ciuful* – are părul neîngrijit (Popescu Ionel; sat Peri)
- Ciunga* – nu are o mână (Belcea Maria; sat Peri)
- Ciungu* – îi lipsesc câteva degete (Popescu Nicolae; sat Mărășești)
- Clămpău* – are laba piciorului mare (Bărbulescu Constantin; sat Peri)
- Coaja* – este slab (Răducan Alexandru; sat Mărășești)
- Cocoșatu* – merge aplecat, cocoșat (Dulamă Constantin; sat Peri)
- Corbea* – este brunet (Motea Gheorghe; sat Mărășești)
- Dop* – este scund și gras (Lupulescu Valentin; sat Peri)
- Două-Capete* – are construcția capului aproape dublă (Cruțeru Dumitru; sat Peri)
- Dovlete* – este gras (Despău Dorel; sat Mărășești)
- Drăguț* – este apreciat pentru frumusețea sa fizică, în special de femei (Bărbuț Ilie; com. Stănești)
- Grasu* – este foarte dezvoltat fizic (Buzducea Aurică; com. Stănești)
- Grasu* – este gras (Motea Ion; sat Mărășești)
- Iutu* – se mișcă greoi, poreclă ironică (Toma Ilie; com. Stănești)
- Jaga* – umblă prost îmbrăcat (Lazăr Costel; sat Mărășești)

- Jokeru* – are aspect fizic urât (Ciorbă Nicolae; com. Stănești)
Laleaua-Neagră – este brunetă (Barbuț Elena; sat Mărășești)
Lunga – este înaltă (Toma Maria, com. Stănești)
Mamuiie – stă țeapăn ca o mamuiie „statuie” (Stănescu Aurel; com. Stănești)
Mancioro sau *Hornu* – vorbea greu (Toma Gheorghe; com. Stănești)
Mărgelatu – purta o pălărie neagră și mare, asemănându-se cu eroul de film cu același nume (Bărbulescu Nicolae; com. Stănești)
Mucea – este răcit des (Motea Nicolae; sat Mărășești)
Negreșteana – este brunetă (Ionașcu Lucreția; com. Malovăț)
Oac – când era mic sărea mult (Ordeanu Petre; com. Stănești)
Pantera – este rapid în mișcări ca o panteră (Bunceanu Pantilie; com. Stănești)
Pitulicu – un om foarte scund (Toma Victor; com. Stănești)
Pleașcă – purta căciula pe o parte (Toma Ilie; com. Stănești)
Puști – om de statură mică (Toma Mitică; com. Stănești)
Puștanu – este foarte mic de statură (Paulescu Florin)
Roșca – are părul roșcat (Berbec Gheorghe; sat Mărășești)
Robotu – se mișcă greu, ca un robot (Despău Emil; com. Stănești)
Stângaci – este stângaci (Părvănescu Sevastian; com. Malovăț)
Surdu – nu aude bine (Bunceanu Gheorghe; com. Stănești)
Surda – nu aude bine (Trandafir Marioara; com. Stănești)
Șchiopu – merge strâmb cu un picior (Bunceanu Chirilă; com. Stănești)
Șoldea – își târâște piciorul după el (Samfirescu Ilie; com. Stănești)
Târcobete – om de statură mică (Stănescu Petre; com. Stănești)
Titicu – este mic (Bunceanu Daniel; sat Mărășești)
Țoperu – este brunet, negru ca piperul (Bunceanu Ilie; sat Mărășești)
Ureche – nu aude bine (Munteanu Nicolae; com. Malovăț)
Verbuncu – are ochii mari (Cârstea Ilie; com. Stănești)
Virgulă – om înalt și incovoiat, cocoșat ca o virgulă (Bărbuț Vasile; com. Stănești)

Porecle care se referă la particularități psihice și morale:

- Bec* – este plin de idei și foarte descurcăreț (Tănăsie Alexandru; sat Peri)
Bolfică – mănâncă mult (Toma Ilie; sat Mărășești)
Cocoșel – om îngâmfat (Bărbuț Gheorghe; com. Stănești)
Colțoasa – femeie îngâmfată și rea (Vâlceanu Elena; sat Peri)
Cordovanu sau *Mocofanu* – om încrezut și îngâmfat (Toma Ion; com. Stănești)
Domnu – se îmbracă „frumos” (Bărbuț Gheorghe; com. Stănești)
Fetița – este retras, rușinos (Ploscaru Ilie; sat Mărășești)
Jaga – îi place să hoinărească (Toma Ionuț; com. Stănești)
Hârciogul – este lacom (Bunceanu Ion; sat Mărășești)
Hoțu – cândva a furat ceva (Bărbuț Cristian; com. Stănești)
Jaț – distruge tot în jurul lui (Paulescu Gheorghe; sat Mărășești)
Jidanu – om zgârcit (Bunceanu Ilie; com. Stănești)
Jidanu – om zgârcit (Titu Dumitru; sat Peri)
Jumulea – obișnuiește să fure (Pitica Georgică; sat Mărășești)

- Lauda* – este lăudăroasă (Bunceanu Maria; sat Mărășești)
- Lină* – îi place să povestească lucrurile pe îndelete, cu lux de amănunte (Gureșu Nicolae; sat Peri)
- Mățu* – este viclean, șiret (Paulescu Gheorghe; sat Mărășești)
- Moacă* – cerșea lucruri de la alții (Bunceanu Ilie; com. Stănești)
- Pămpălău* – om naiv și prost (Novăcescu Petre; com. Stănești)
- Păsărelu* – merge foarte repede, ca și cum ar zbura (Hârțaucă Zaharia; com. Stănești)
- Pisicuța* – este lingușitoare (Bunceanu Ana; com. Stănești)
- Schema* – este viclean (Stănescu Sorin; com. Stănești)
- Șocodoaica* – femeie rea și zgârcită (Stănescu Elisaveta; com. Stănești)
- Terente* – era pungaș și hoț (Erceanu Dumitru; sat Peri)
- Tiranu* – este zgârcit și rău (Despău Victor; sat Mărășești)
- Șterpelescu* – obișnuia să fure (Lungulescu Ilie; sat Mărășești)
- Șuiu* – este prostuț (Bunceanu Emil; sat Mărășești)
- Trântoru* – este leneș (Ordeanu Ilie; com. Stănești)
- Vulpe* – om viclean (Crăciunescu Victor; com. Stănești)
- Vuvă* – este mincinos (Ploscaru Gheorghe; sat Mărășești)

Porecle provenite după o întâmplare, o împrejurare sau o preferință:

- A Babii* – mama celei poreclite a trăit 105 ani (Bleju Maria; sat Peri)
- Babau* – își șperia copiii spunând că vine „babaul” (Bunceanu Ion; com. Stănești)
- Bârșog* – îi plăcea să consume ciuperci de pădure numite „hârciogii” (Gomoi Dumitru; sat Peri)
- Boană* – când era mic spunea *boană* în loc de bomboană (Duică Cornel; sat Mărășești)
- Bobină* – este un bun electrician (Bunceanu Nicușor; sat Mărășești)
- Boboc* – la nunți îi plăcea să asculte cântecul „Eu floare și tu boboc” (Ordeanu Titu; com. Stănești)
- Castravete* – îi plăcea să mănânce castraveți (Paulescu Vasile; sat Mărășești)
- Castronelu* – când era mic mânca de fiecare dată din același castron (Tunaru Petre; com. Stănești)
- Cauciuc* – odată, după ce a servit masa s-a exprimat „umflai cauciucul” cu sensul că s-a săturat (Brezoi Florin; sat Peri)
- Căciulanu* – purta o căciulă mare (Barbu Dănuț; sat Mărășești)
- Călea* – lovea și ucidea vitele altor ciobani, care veneau pe pământul său; porecla provine de la substantivul *călău* (Bărbulescu Nicolae; com. Stănești)
- Cântărea* – strângea fier vechi (Curelea Ion; com. Stănești)
- Cârpeală* – își repara mașina pe care era șofer numai cu piese de la mâna a doua (Șchiopescu Ion; sat Peri)
- Cezar* – așa se numea calul său la care ținea foarte mult (Pavel Vasile; sat Peri)
- Ciupapă* – în loc de *supapă* a zis *ciupapă* (Despău Nicolae; com. Stănești)
- Cleonciu* – s-a împiedicat într-un *cleonci* (regionalism pentru *ciot*); Crăciunescu Victor; com. Stănești
- Condei* – îi plăcea să scrie cu condeii (Stănescu Gheorghe; com. Stănești)
- Furcer* – purta de cele mai multe ori o furcă cu el (Grigore Gheorghe; sat Peri)

Petec – era croitor, iar din petecele rămase își cosea haine pentru sine (Șchiopescu Ion; sat Peri)

Pinocchio – obișnuiește să mintă și are și nasul mare (Bunceanu Dorel; sat Mărășești)

Varză – când era întrebat ce a mâncat tot timpul spunea că varză (Popescu Gheorghe; sat Peri)

Țâric – suna încontinuu la bicicletă (Tunaru Ilie; sat Mărășești)

Porecle și supranume provenite de la nume de ocupații, meserii, funcții:

Baciu – era cioban (Ochetan Dorin; com. Stănești)

Bardac – „bardac” unitate de măsură a laptelui la stână (Ordeanu Ion; com. Stănești)

Caraliu – în armată a fost gradat și apoi îndrumat să meargă la școala de poliție, dar nu a fost lăsat de mama sa, care era văduvă (Cârstea Gheorghe; com. Stănești)

Ciobanu – are bovine și ovine multe (Vătășescu Ionel; sat Peri)

Contabilu' – ținea evidența oilor la stână (Despău Ilie; com. Stănești)

Cizmaru – tatăl său a fost cizmar (Șchiopescu Constanța; sat Peri)

Dăogaru – tatăl său lucra dăogărie (Dunărințu Gheorghe; sat Peri)

Perceptorul – a lucrat ca perceptor de taxe și impozite la primărie (Bărbulescu Gheorghe; sat Peri)

Polițaiu – a fost polițist (Șchiopescu Constantin; sat Peri)

Popa – nu este preot, dar obișnuiește să cânte popește (Bunceanu Ion; com. Stănești)

Sobaru – făcea sobe de cărămidă (Săndulescu Mihai; sat Peri)

Țăranu – are mult pământ (Hândea Nicolae; com. Stănești)

Ungureanu – are multe oi (Ivănescu Felician; com. Stănești)

Porecle create de la numele oficiale:

Ardei – de la Andrei (Duică Andrei; com. Stănești)

Boruță – acesta a fost numele de familie al mamei (Iancu Vasile; sat Peri)

Calită – de la Nicolae (Brandibur Nicolae; com. Stănești)

Candin – de la Sabin (Bărbuț Sabin; com. Stănești)

Cârlan – Corlan Alexandru (sat Mărășești)

Cerna – de la Cernică (Crăciunescu Cernică; com. Stănești)

Cioară – de la Cioranu (Cioranu Vasilică; com. Stănești)

Coliță – de la Nicolae (Schinteie Nicolae; sat Peri)

Găină – Motea Puiu (sat Mărășești)

Motanu – Motea Georgel (sat Mărășești)

Noatinu – Berbec Dorel (sat Mărășești)

Pălăghiu – pe bunica din partea mamei o chema Palaghia (Lupulescu Ion; sat Peri)

Răfăilă – așa se numea bunicul din partea tatălui, unde el moștenește locul și casa (Lupulescu Mihai; sat Peri)

Porecle care vizează starea socială:

Bogatu – este foarte bogat (Lazăr Victor; sat Mărășești)

Fecioru – este necăsătorit, deși are o vârstă înaintată (Paulescu Ilie; sat Mărășești)

Burghezu – avea o situație materială bună (Dedeoniu Ion; com. Stănești)

Caimacanu – avea o situație materială bună și obișnuia să-i împrumute pe ceilalți săteni (Despău Ilie; com. Stănești)

Porecle provenite de la nume de plante, păsări și animale:

Guguștiuc – imită guguștiucul (Bunceanu Grigore; com. Stănești)

Iedu – sârea ca un ied (Vârzob Ion; com. Stănești)

Lupu – este lacom (Bunceanu Gheorghe; com. Stănești)

Mânzu – se ținea de oameni ca mânzul după iapă (Stănescu Iosif; com. Stănești)

Mânzu – se ține după oameni ca mânzul după iapă (Șchiopescu Ionel; sat Peri)

Muscă – era ușor (Bunceanu Marius; sat Mărășești)

Prună – îi place să bea țuică de prună (Ploscaru Gheorghe; sat Mărășești)

Din punct de vedere structural, există trei modalități de formare a poreclelor: a) din apelative fără modificare formală; b) prin compunere (contopire sau alăturare); c) prin derivare cu sufixe.

Porecele din prima categorie au ca punct de plecare fie denumirea unui defect fizic, fie a unei calități, ori sunt nume de culori sau de animale: *Așchie*, *Balena*, *Broască*, *Butoi*, *Cocoșatu*, *Dop*, *Drăguț*, *Grasu*, *Iedu*, *Lupu*, *Mânzu*, *Surdu*, *Șchiopu* etc.

Porecele formate prin compunere sunt foarte slab reprezentate în materialul nostru: *Cap-Alb*, *Două-Capete*, *Laleaua-Neagră*. Structural, ele se supun regulilor de compunere caracteristice construcțiilor din limba comună. Raporturile interne dintre termenii noului nume sunt, în cazul de față, de subordonare: determinat + determinant (*Cap-Alb*, *Laleaua-Neagră*) sau determinant + determinat (*Două-Capete*). În ambele situații antroponimul compus a luat naștere prin juxtapunerea celor doi termeni.

În cazul poreclelor obținute prin derivare, trebuie subliniat de la început că în această categorie nu intră în discuție porecele în cazul cărora derivarea s-a făcut la nivelul limbii comune (de exemplu: *Burtică*, *Dovlete*, *Puștanu* etc.), ci numai acelea obținute prin derivare cu sufix antroponimic: *Șterpelescu*, *Căciulanu* etc.

Din punct de vedere morfologic, pornind de la elementul de bază, porecele se pot clasifica astfel: a) formate de la substantive: *Aripel*, *Așchie*, *Broască*, *Burtică*, *Buric*, *Dop*, *Ureche*, *Bec*, *Pisicuța*, *Vulpe* etc.; b) formate de la adjective: *Albete*, *Blondu*, *Chioru*, *Drăguț*, *Grasu*, *Lunga* etc.; c) provenite din interjecții: *Oac*, *Babau*, *Guguștiuc* etc.; d) formate de la verbe: *Jumulea*, *Șterpelescu*, *Cântărea*; e) formate de la adverbe: *Iutu*.

Prin urmare, din observațiile făcute mai sus, raportat la materialul antroponimic studiat, putem concluziona că, din punct de vedere structural, cele mai frecvente porecle sunt acelea formate din apelative fără modificare formală (*Așchie*, *Balena*, *Broască*, *Vulpe* ș.a.m.d.); iar în ceea ce privește structura morfologică a bazei, cel mai des întâlnite sunt cele rezultate de la o bază nominală, substantiv sau adjectiv.

Concluzii

Pe baza inventarului de mai sus se pot face mai multe observații. Este vorba în primul rând despre bogăția inventarului de formule neoficiale, varietatea lor și frecvența unora dintre ele. În general, în comunicarea orală locuitorii satelor folosesc aproape exclusiv

formulele de denominație neoficială, deoarece acesta este spațiul în care oamenii se cunosc bine de la o generație la alta. În afara omonimiei onomastice, contactul permanent, raporturile strânse între indivizii unei colectivități constituie o altă condiție a apariției porecelor. A treia condiție ar fi cea psihică, înclinația membrilor unei colectivități spre ironizare și satirizare.

După cum se poate remarca din materialul antroponimic prezentat, din punct de vedere semantic, cele mai numeroase porecle sunt cele care se raportează la particularitățile de ordin fizic și moral ale individului.

Cu toate că sensul originar al cuvântului care stă la baza poreclei este de cele mai multe ori elocvent, în timp, conotația poreclei este aproape imposibil de realizat, dacă nu se cunosc circumstanțele dobândirii ei.

De multe ori se întâlnește aceeași poreclă și aceeași explicație a provenienței ei în mai multe localități. De regulă asemenea tip de poreclă sancționează anumite defecte fizice, psihice sau morale: *Jidanu'*, *Grasu'*, *Mățu*.

Chiar dacă uneori au formă arhaică sau regională (*Albete*, *Căneală*, *Dovlete* etc.), iar altele sunt creații bazate pe realități moderne (*Robotu'*, *Jokeru'* etc.), porecele, prin capacitatea lor de a reflecta particularitățile psihologiei populare, rămân o insulă de arhaicitate într-o mare de modernitate.

În urma cercetărilor pe o zonă restrânsă, putem generaliza că, în secolul XXI, porecla continuă să fie cel mai activ element de denominație în comunitatea rurală românească, așa cum funcționa și cu secole în urmă.

Bibliografie

- Candrea, A. 1895. *Porecele la români*. București.
- Constantinescu, N. A. 1963. *Dicționar Onomastic Românesc*. București: Academiei Române.
- Cristureanu, Al. 1961, *Supranumele locuitorilor din satul Răchita*, în CL, VI, nr. 2.
- Goicu, V. 1996. *Nume de persoane din Țara Zarandului*. Timișoara: Amfora.
- Graur, Al. 1965. *Nume de persoane*. București: Științifică.
- Greco, D. 1962, *Despre supranumele din comuna Berzovia. I Supranumele provenite din nume de familie, prenume, hipocoristice*, CL, VII, nr. 1
- Jordan, I. 1983. *Dicționar al numelor de familie românești*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Oancă, T. 1996. *Probleme controversate în onomastica românească*. Craiova: Scrisul Românesc.
- Oancă, T. 1999. *Onomastică și dialectologie*. Craiova: Fundația Scrisul Românesc.
- Pașca, Șt. 1936. *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*. București.
- Popescu-Sireteanu, I. 1999. *Porecle și supranume din satul Drăgușeni, com. Șcheia, județul Iași*, în „Studii și Cercetări de Onomastică” nr.4, p. 237–258.
- Roșianu, I. 1976, *O problemă în discuție: categoriile antroponimice*, LR, XXV, nr. 3;
- Stan, Aurelia, *Porecle și supranume în Valea Bistriței*, în LR, VI (1957), nr. 5, p. 42–48.
- Vascenco, Victor, *Sistemul antroponimic lipovenesc. Privire de ansamblu*, în Romanoslavica, XXXVII, București, Editura Universității București, 2001.